

УДК 94(477)(092)"1879/1942":37(091)

DOI: 10.24919/2312-2595.11/53.273114

Сергій ОЛЕНИЧ

кандидат філософських наук, докторант Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, 82100, Україна (olenych.sr@i.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9198-3043>

Бібліографічний опис статті: Оленич, С. (2022). Історія освіти у дослідженнях Амвросія Андроховича (1879–1942). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*, 11/53, 310–325. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.11/53.273114>.

ІСТОРІЯ ОСВІТИ У ДОСЛІДЖЕННЯХ АМВРОСІЯ АНДРОХОВИЧА (1879–1942)

Анотація. *Мета статті* – проаналізувати дослідження А. Андроховича з історії освіти й визначити головні засади наукових візій історика. **Методологія дослідження** базується на принципах історизму, об'єктивізму, наукового критицизму, системності та верифікації, аналізу і синтезу. При цьому використовуються історико-порівняльний, історико-генетичний та історико-типологічний методи. **Наукова новизна** статті полягає у тому що фактично вперше аналізуються дослідження А. Андроховича з історії освіти та виокремлюються основні його візії. **Висновки.** Отже, дослідження А. Андроховича досі не були об'єктом наукового зацікавлення історіографів. Праці історика, більшість яких опублікована у 1920–1930-ті рр., в основному присвячувалися минулими закладів освіти, які відіграли роль інституційних центрів українського національного відродження кінця XVIII – першої половини XIX ст. Науковий стиль публікацій А. Андроховича характеризується насамперед ретельним опрацюванням історичних джерел та історіографії, а задеклароване ним прагнення представляти повноту досліджуваного предмета дає підстави вважати науковця прихильником позитивістської методології. У працях А. Андрохо-

© Сергій Оленич, 2022

вич виразно простежуються його національні візії, оцінка подій крізь призму україноцентричних маркерів. Дослідник засуджував колонізацію, негативно характеризував австрійську національну політику, однак підкреслював важливість залучення Галичини до західноєвропейського цивілізаційного простору. На історичні рефлексії А. Андроховича вплинули соціальні архетипи і досвід його професійної (педагогічної) діяльності. Перспективним напрямом подальших досліджень є написання інтелектуальної біографії А. Андроховича.

Ключові слова: Амвросій Андрохович; історія освіти; Галичина; історіографія.

Serhiy OLENYCH

PhD (Philosophy), Doctoral student, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24, Ivan Franko Str., Drohobych, Ukraine, postal code 82100 (olenych.sr@i.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9198-3043>

To cite this article: Olenych, S. (2022). Istoriiia osvity u doslidzhenniakh Amvrosiia Androkhovycha (1879–1942) [History of education in the studies of Ambrosiy Androhovych (1879–1942)]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriia Istoriiia – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 11/53*, 310–325. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.11/53.273114> [in Ukrainian].

HISTORY OF EDUCATION IN THE STUDIES OF AMBROSIY ANDROHOVYCH (1879–1942)

Summary. *The purpose of the article is to analyze A. Androhovych's research on the history of education and to determine the main principles of the historian's scientific visions. The research methodology is based on the principles of historicism, objectivity, scientific criticism, systematicity and verification, analysis and synthesis. At the same time, historical-comparative, historical-genetic and historical-typological methods are used. The scientific novelty of the article lies in the fact that, for the first time, A. Androhovych's research on the history of education is actually analyzed and his main visions are singled out. Conclusions.* Therefore, A. Androhovych's research has not been the object of scien-

tific interest of historiographers until now. The historian's works, most of which were published in the 1920s and 1930s, were mainly dedicated to the past of educational institutions that played the role of institutional centers of the Ukrainian national revival in the late 18th and first half of the 19th centuries. A. Androhovych's scientific style is primarily characterized by a careful study of historical sources and historiography, while his declared desire to present the completeness of the subject under study gives reason to consider the scholar a supporter of positivist methodology. In the writings of A. Androhovych, we can clearly trace his national visions and evaluation of events through the prism of Ukrainian-centric markers. The researcher condemned Polonization, negatively characterized the Austrian national policy, but emphasized the importance of the involvement of Galicia in the Western European civilization space. A. Androhovych's historical reflections were influenced by social archetypes and the experience of his professional (pedagogical) activity. Writing an intellectual biography of A. Androhovych is a promising direction for further research.

Key words: *Amvrosii Androhovych; history of education; Galicia; historiography.*

Постановка проблеми. Наприкінці XIX – у першій половині XX ст. українські історики, які працювали на теренах Східної Галичини, значну увагу присвячували історії освіти. Це зумовлювалося кількома чинниками. З одного боку, помітним був конкурентний вплив польської історіографії, яка могла похвалитися студіями з історії окремих інституцій, зокрема Львівського університету. З іншого, українські дослідники (М. Возняк, М. Грушевський, І. Крип'якевич, І. Франко, С. Томашівський), обґрунтовуючи історичну самобутність української нації, активно студіювали процес національного відродження XIX ст., а тому, природно, приділяли увагу й розвитку шкільництва та діяльності освітніх діячів. Серед істориків, предметом зацікавлень яких була здебільшого історія освіти, був Амвросій-Аврелій Андрохович, праці якого потребують історіографічного аналізу.

Аналіз останніх досліджень. На жаль, діяльність А. Андроховича досі не була об'єктом наукового зацікавлення дослідників. Коротку інформацію про нього подано у газетних некрологах 1942 р. (В. С., 1942, с. 4; І. К., 1942, с. 2). Характеристику історикові склав архієпископ Йосиф Сліпий при посвяченні надгробного пам'ятни-

ка на його могилі («Історикові Духовної Семінарії», 1943, с. 3). У ювілейних меморійних діаспорних виданнях, присвячених Львівській академічній гімназії і Богословській академії також наводяться штрихи з біографії й коротко окреслюються наукові праці А. Андроховича (Сениця, 1973, с. 275–277; Романенчук, 1978, с. 124–125). Доволі повну біографічну довідку енциклопедичного характеру про історика уклад А. Фелонюк (Фелонюк, 2015). У монографії М. Галіва (Галів, 2018) проаналізовано декілька наукових праць А. Андроховича і відзначено його цивілізаційні, національні візії й методологічні підходи.

Мета статті – проаналізувати дослідження А. Андроховича з історії освіти й визначити головні засади наукових візій історика.

Виклад основного матеріалу. Публікаційна активність А. Андроховича припадає на міжвоєнний період. У 1919 р. він опублікував біографічну студію про відомого українського культурно-освітнього діяча першої половини ХІХ ст. Івана Лаврівського (Андрохович, 1919). Двома роками пізніше побачила світ перша частина ґрунтовної праці вченого про історію «руського інституту» при Львівському університеті, публікація якої розтягнулася майже на десятиліття (1921–1930) (Андрохович, 1921а; Андрохович, 1922; Андрохович, 1925b; Андрохович, 1927; Андрохович, 1929). Водночас з’являлися друком дослідження минувшини Львівської академічної гімназії (1925) (Андрохович, 1925а), міркування про становище середньої освіти в Галичині упродовж ХVІІІ–ХІХ ст. (1930) (Андрохович, 1930), У 1930-х рр. вийшли у світ праці А. Андроховича з історії греко-католицьких генеральних духовних семінарій у Відні (Андрохович, 1935) і Львові (Андрохович, 1936). Крім того, вчений опублікував біографію о. Івана Горбачевського (1921) (Андрохович, 1921b) та низку археографічних статей.

Науковий стиль публікацій А. Андроховича характеризується насамперед ретельним опрацювання історичних джерел та історіографії. Так, у статті про наукову, освітню та літературну діяльність Івана Лаврівського історик ретельно розповів, як шукав джерела. Відзначивши нестачу та уривчастість документів, зауважив, що загальні вказівки на те, «де належало шукати за жерелами», знайшов в біографічних нарисах у газеті «Gazeta Lwowska» (1846, ч. 79) та книзі Л. Фінкеля з історії Львівського університету. Далі історик зазначив: «Я переглянув точно львівський університетський архив,

головно протоколи, подавчі днівники університету і філософічну матрикулу, де знайшлося доволі багато кротких, але автентичних вісток про студії і вчительоване Лаврівського та філософічно-богословський Інституту. В актах митрополичої капітули у Львові мав я нагоду знайти багато урядових документів і листів, які дотикають учительованя Лаврівського, його префектури, ректорату й крилошанства в часі побуту ві Львові та відносин до капітули і митроп. Левицького. Крім того, знайшов дещо в бібліотеці «Народного Дому», «Наук. Товариства ім. Шевченка» та в університетській. Матеріалів призбирало ся несподівано багато, тим більше, що дехто із нашого духовенства і свояків Лаврівського також радо поспішив з інформаціями» (Андрохович, 1919, с. 53–54).

Ведучи мову про актуальність дослідження минувшини *Studium ruthenum*, А. Андрохович слушно наголосив, що історія шкільництва на теренах галицької України другої половини XVIII – першої половини XIX ст. досі неопрацьована. Він підкреслив відсутність праць з історії єпархіальних семінарій (Львівської, Галицької, Перемишльської, Кам'янецької, Барської, Холмської, Луцької, Мукачівської), генеральної духовної семінарії і *Studium latini* у Львові, василіанських гімназійних, філософських і богословських шкіл. Недослідженою залишалася православна єпархіальна семінарія у Чернівцях, академічна гімназія (1784–1848), гімназії в Збаражі, Подолинці на Спизі, лицей у Замості, Львівська ставропігійна школа, препаранди у Львові і Перемишлі (Андрохович, 1921а, с. 123). Не з усім переліком недосліджених закладів освіти можна погодитися. Для прикладу, у 1916 р. побачила світ монографія К. Студинського про Львівську духовну семінарію (Студинський, 1916). Проте треба визнати, що, за невеликим винятком, більшість названих освітніх інституцій ще й сьогодні залишаються недослідженими з історичного погляду.

Звісно, увага А. Андроховича до історії освітніх інституцій пояснювалася його науковим зацікавленням минувшини українського національного відродження, у контексті дослідження якого, на думку історика, насамперед треба було «дати точну історію нашого шкільництва з другої половини XVIII і першої половини XIX століття» (Андрохович, 1921а, с. 123). Тож помилково було б вважати А. Андроховича апологетом історії інституцій, однак, з іншого боку, саме крізь призму вивчення минулого освітніх установ він

зумів продемонструвати не лише інституційні підстави українського національного відродження в Галичині, але й дати українській історичній науці ретельні студії з історії шкільництва.

Важливо відзначити й загалом позитивістську методологію наукових студій А. Андрохович з історії освіти. Наголосимо, що учителем А. Андроховича був К. Студинський, тож учень наслідував його науковий стиль. Позитивістсько-методологічні візії проявилися як декларація про потребу «дати *точну* історію» (курсив наш. Авт.), так і особливо уважному й ретельному опрацюванні джерел і збиранні історичних фактів. Його праці нанизані дрібними фактами, що сам історик пояснював так: «До того-ж і найменша дрібничка нераз може показати ся придатною» (Андрохович, 1919, с. 54). Нерідко цілі сторінки його студій складаються з опису фактів, без оцінки й аналізу. Для прикладу, стаття А. Андроховича «Образки з історії середнього шкільництва в Галичині в XVIII і XIX ст.», опублікована у випуску Записок НТШ, присвяченому К. Студинському, нагадує перелік фактів, викладених у певні рубрики: бібліотека для вчителів і учнів, насадження «освічення», приватні лекції гімназійних вчителів, приватні (домашні) вчителі, ад'юнкти, премії (нагороди), шкільна оплата, бійки гімназистів з євреями (Андрохович, 1930). На використання певних позитивістських конструктів вказує й оперування А. Андроховичем поняттями «поступ», «розвиток». Так, він виділив три «фази» розвитку Львівської духовної семінарії й щодо першої (1779–1784) писав про помітний поступ, а щодо третьої – «згасання» (Андрохович, 1921а, с. 133).

Історик підкреслював вагомість повного, глибокого і критичного опрацювання джерел. Анонсуючи підготовку студії з історії Львівської академічної гімназії, А. Андрохович наголосив, що вона спиратиметься на «точним доказовім апараті» (Андрохович, 1925, с. 15). Документальну насиченість праць ученого відзначали сучасники. Архієпископ Йосиф Сліпий зауважив, що ознакою праць А. Андроховича був джерельний і критичний підхід, прагнення «оперти історію в головній мірі на архіві» («Історикові Духовної Семінарії», 1943, с. 3; Сениця, 1973, с. 277). У газеті «Мета» (1935) з'явився такий відгук на працю А. Андроховича з історії Віденської семінарії при церкві Св. Варвари: «З докладністю й скрупулятністю вченого дослідника істор.[ичних] матеріалів подає автор обшир-

ний, до подробиць вірний образ постання, історії й устрою віденської семінарії...» (Сениця, 1976, с. 383).

У публікаціях А. Андроховича виразно простежуються його національні візії. Відомо, що у молодому віці він захоплював москвофільством, однак згодом перейшов на українофільські позиції. У роки Першої світової війни, після того, як представники українських національних сил перебравли управу над Ставропігійським інститутом, А. Андрохович взяв активну участь у роботі цієї організації (Орлевич, 2009, с. 157, 159). Тож погляди історика були виразно україноцентричними. В одній зі своїх студій учений навіть вказав на родинну традицію збереження української ідентичності: дід по матері Теофан Глинський був сином Антона Глинського – пароха Довгого, колишнього вихованця *Studium ruthenum*. У домі Антона Глинського, а відтак його сина Теофана, «всі мусили говорити тільки по-українськи; навіть Поляки кривняки чи чужі примінювалися до сего звичаю...» (Андрохович, 1929, с. 73).

Аналізуючи минувшину українських інституцій та біографії відомих діячів національного відродження кінця XVIII – першої половини XIX ст., дослідник розставляв виразні національні акценти. Так, у праці про Івана Лаврівського (1919), пишучи про *Studium ruthenum*, він ніде не вжив слова «руський», повсякчасно послуговуючись означенням «український». Навіть церковнослов'янську мову трактував як «українську літературну мову», а навчання нею студентів називав «українськими викладами» (Андрохович, 1919, с. 62–64, 69–70, 75, 83–84). Такого ж підходу дотримувався і в наступних працях, навіть при перекладі документів кінця XVIII ст. слово «руський» замінював на «український» (Андрохович, 1922, с. 185).

Учений завжди намагався підкреслити прояви української національної свідомості у культурно-освітніх і духовних діячів минулого. Зокрема, запевняв, що дід священника о. Василя Лаврівського «був щиро український, як майже у всіх тогочасних українських священників» (Андрохович, 1919, с. 55). На думку А. Андроховича, саме в батьківському домі Іван Лаврівський перейнявся «українським духом, любовію рідного слова і обряду» (Андрохович, 1919, с. 56). Оперував учений і поняттям «галицька Україна» (Андрохович, 1919, с. 83), а щодо Закарпаття – «угорська Україна» (Андрохович, 1925b, с. 51), що яскраво засвідчують його поборни-

цькі погляди й усвідомлення єдності України попри регіональні відмінності та історичні фронтири.

У контексті національного дискурсу А. Андрохович особливу увагу присвячував мовному питанню. Аналізуючи історію греко-католицької генеральної духовної семінарії у Львові, він детально зупиняється на тому, яку мову вивчали у цій освітній інституції і який зміст вкладали в поняття «рідна мова» і «народна мова». Вчений зауважив: під рідною мовою професори семінарії мали на увазі церковнослов'янську, але з огляду на те, що готували священників, які мали спілкуватися з парафіянами на селі і навчати дітей, а ті не розуміли церковнослов'янської і так званої «книжної-макаронічної» мови, то австрійський уряд в часи Йосифа II дозволив професорам генеральної семінарії почасти послуговуватися народною мовою (Андрохович, 1925b, с. 50). А. Андрохович розумів, що народній мові відводилася роль допоміжного засобу, але й це трактував як «крок наперед», бо так визнавалася потреба народної мови в школах. Особливо історик підкреслював приклади ініціативи студентів щодо вивчення української мови, – на його думку, «з того боку вів здоровий дух» (Андрохович, 1925b, с. 51). Відзначав він і принагідне використання української народної мови в *Studium ruthenum*, де професори, читаючи лекції церковнослов'янською мовою, змушені були пояснювати більш складні постулати доступно для студентів (Андрохович, 1925b, с. 51).

Крізь призму свого розуміння національних інтересів А. Андрохович оцінював історичне значення *Studium ruthenum*, наголосивши, що ця інституція будила народну свідомість у професорів, бо вони мусили формувати переклади чи переробки підручників «у краєвій мові» і перед ними поставало питання, якої мови вживати: церковнослов'янської, «макаронічної», яку залишила галицька літературна традиція, російської чи власне мови народу. Професори шукали за взірцями і читали старовині літературні українські пам'ятки «старинної і середньої доби» і «пізнавали минувшину свого народу, а тим самим доходили до народної свідомости» (Андрохович, 1929, с. 78). З цих же позицій А. Андрохович оцінював, наприклад, професора «руського інституту» М. Гарасевича, який «одне темне пятно взяв на себе, що починав вводити польську мову», тобто деякий час читав лекції з екзегези польською мовою (Андрохович, 1927, с. 75). Позитивно відгукувався про викладача

інституту Андрія Ангеловича, який, згодом мешкаючи в Польщі (на Мазурах), не відрікся від свого обряду і народності (Андрохович, 1927, с. 106).

Осудливо характеризував історик процес полонізації української молоді у закладах освіти початку XIX ст.: гімназіях і нормальних школах. «Польський дух і мова обгортали чим раз більше молодшу генерацію Українців», – писав він, зауваживши, що тодішні провідники українців намагалися протиставити полонізації австронімецький патріотизм («антидот против полонізації»). Учений дорікав їм, що не здобулися на свій «український патріотизм», хоча й висловлював розуміння такої ситуації (Андрохович, 1919, с. 95). Дослідник зауважив використання професорами «руського інституту» Львівського університету польської мови, але відзначив, що студенти вважали це зловживанням, наголосивши: «молодіж сама не домагалась польських викладів» (Андрохович, 1925b, с. 52). Такі акценти стають зрозумілі, коли візьмемо до уваги, що А. Андрохович, будучи гімназійним учителем, писав свої наукові студії в умовах полонізації галицького шкільництва, впровадження закону С. Грабського.

У контексті антиполонізаційних рефлексій А. Андрохович виступив проти тверджень польських істориків (Л. Фінкель та ін.), які знецінювали вартість *Studium ruthenum*, заявляли про припинення діяльності цієї інституції через нерозвиненість руської мови й бажання професорів та студентів викладати і навчатися польською мовою. Учений іронізував з методів польських істориків, які, досліджуючи історичні джерела, скрупульозно нотували кожную помилку губернціальних писаря, котрий «у своїй німецькій наївності і глупоті» замість *ruthenisch* написав *russisch* або *polnisch*. На цій основі польські дослідники робили висновки, що тодішній уряд не розумів різниці між українською, польською і російською мовами, бо тодішня галицька суспільність сама цієї різниці не знала (Андрохович, 1929, с. 75–76).

Дискутуючи з польськими істориками, А. Андрохович, по суті, використав їхню ж аргументацію. На його думку, писемна мова тодішніх поляків була розвинутішою, ніж українська. Саме тому професори-українці М. Гарасевич, М. Левицький, І. Мохнацький, І. Дудкевич вводили польську до своїх лекцій у *Studium ruthenum*. Учений відзначив, що поляки мали тоді більші впливи в уряді, ніж

українці, але попри все вони не відстоювали уведення польської мови як мови викладання у Львівському університеті, бо латинська мова була загально визнаною мовою науки. Проте ніхто з польських істориків не робить висновків про «невиробленість польської мови для науки». «Ні одному з Поляків на думку не прийшло ніколи докоряти Полякам професорам Ягайлонського університету, що не вводили тоді польської мови, як викладної, і ніодин Поляк не робить з того факту якихось висновків про нездатність тодішньої польської мови до научних викладів!» (Андрохович, 1929, с. 76). На цій підставі, як уважав А. Андрохович, не можна роботи висновки й про начебто непридатність українською мови для освітніх та наукових цілей.

З історичних студій А. Андроховича також можемо простежити його політичні візії, які, щоправда, стосувалися переважно імперії Габсбургів, підданам якої історик був до 1918 р. Загалом він доволі критично оцінював австрійську імперську державність та урядову політику, передовсім у сфері освіти. Так, пишучи про «Йосифінське освічення» (просвітництво), він вдався до сарказму, зауваживши, що прихильники «освічення» – австрійські урядники поварварськи обійшлися з бібліотеками монастирських гімназій, які було знищено й розпродано (Андрохович, 1930, с. 289). Дослідник зауважив: від 1790 до 1848 р. «австрійські правлячі круги просто тремтіли перед усякою новою книжкою, щоби через неї не діставалися західно-європейські свободолюбні кличі між населення, передусім молодь» (Андрохович, 1930, с. 289). Пишучи про премії для кращих учнів гімназій у вигляді книжок, А. Андрохович наводить приклад, які книги дарували учням у Львівській академічній гімназії. Твори представників німецького романтизму, навіть твори Шіллера та Гете були включені до індексу, тож історик зробив висновок: «Такою мертвечиною хотів австрійський уряд здержувати молодь від лектури творів, з котрих могла би набратися ліберальних, революційних кличів!» (Андрохович, 1930, с. 307).

А. Андрохович у своїх працях послідовно підривав міф «доброї Австрії». Зокрема, різко розкритикував встановлення плати за навчання для руських вихованців у віденському *Barbarerum*: «Се зразок так захвалюваного добродійства Австрії для галицьких Українців!» (Андрохович, 1921а, с. 131). Учений засуджував австрійський уряд за політику онімечення («задушевні германізаційні пляни»), а

кафедру німецької мови в «руському інституті» назвав «станцією германізму» (Андрохович, 1922, с. 195, 217). Свою колишню політичну батьківщину історик дошкульно найменував «вічно голодна та вічно ошадна Австрія» (Андрохович, 1929, с. 72). З іншого боку, А. Андрохович визнавав, що саме йосифінська політика в освітній сфері «ввела Галичину в безпосередній контакт із духовим розвитком західної Європи» (Андрохович, 1919, с. 60). Як бачимо, попри негативні оцінки політики австрійського уряду, учений виявляв прозахідні цивілізаційні рефлексії.

На історичних працях А. Андроховича позначилася і його професійна діяльність на посадах гімназійного вчителя, професора і директора семінарій тощо. Він деталізовано писав про становище гімназійних учителів кінця XVIII – початку XIX ст., особливо багато уваги присвятив корепетиціям гімназійних професорів і приватним вчителям (Андрохович, 1930, с. 296–302). Саме як педагог і адміністратор закладів освіти, історик позитивно оцінював інституцію ад'юнктів у гімназіях. Ад'юнкти (згодом апліканти) отримували платню і вишколювалися на майбутніх учителів. На його думку, «Інституція ад'юнктів була дуже доброю інституцією й придбала чимало здібних учителів для галицьких гімназій» (Андрохович, 1930, с. 304). Водночас, будучи науковцем, доктором філософії і маючи кар'єрні амбіції, А. Андрохович виявляв зацікавлення питаннями присудження докторських ступенів у Львівському університеті. Дослідник детально розповів про вимоги до докторатів і процесуальні моменти здобуття докторських звань (Андрохович, 1919, с. 65). Відтак описав, як здобув докторат І. Лаврівський (1801 р.) й проаналізував богословські тези докторської дисертації зазначеного діяча. Як науковець, А. Андрохович зробив висновки, що тези докторської дисертації І. Лаврівського не мають жодного наукового значення. Вони свідчать лише, що автор засвоїв богословське знання і був здатний до самостійної наукової праці (Андрохович, 1919, с. 67).

Помітними у текстах А. Андроховича є й певні соціальні візії. Він, будучи сином священника, позитивно відгукувався про українське духовенство та інтелігенцію кінця XVIII – початку XIX ст. (Андрохович, 1919, с. 60). З іншого боку, негативно характеризував діяльність василіанського Чину. «Багато шкіл мали спольщені Василяни, але тільки для себе і для синів польської шлях-

ти. Вбогий, на рівні з мужиком з праці на рилі живучий священик не мав грошей на оплаченне дорогої науки для своїх дітей у василянських школах» (Андрохович, 1921а, с. 127), – писав він. На його думку, василяни свідомо (і це слово підкреслив) не дбали про освіту білого кліру, а щодо впливу Чину на церковні і освітні справи вжив поняття «василянське ярмо» (Андрохович, 1921а, с. 144). Як шляхтич, А. Андрохович в одній зі студій підкреслив своє походження. Пишучи про слухачів *Studium ruthenium*, він виокремив осіб на прізвище Андрохович і підкреслив їхнє соціальне становище – шляхтичі (Андрохович, 1929, с. 23–24).

Висновки. Отже, дослідження А. Андроховича досі не були об'єктом наукового зацікавлення історіографів. Праці історика, більшість яких опублікована у 1920–1930-ті рр., в основному присвячувалися минувшині закладів освіти, які відіграли роль інституційних центрів українського національного відродження кінця XVIII – першої половини XIX ст. Науковий стиль публікацій А. Андроховича характеризується насамперед ретельним опрацювання історичних джерел та історіографії, а задеклароване ним прагнення представляти повноту досліджуваного предмета дає підстави вважати науковця прихильником позитивістської методології. У працях А. Андрохович виразно простежуються національні візії, оцінка подій крізь призму україноцентричних маркерів. Дослідник засуджував полонізацію, негативно характеризував австрійську національну політику, однак підкреслював важливість залучення Галичини до західноєвропейського цивілізаційного простору. На історичні рефлексії А. Андроховича вплинули соціальні архетипи і досвід його професійної (педагогічної) діяльності. Перспективним напрямом подальших досліджень є написання інтелектуальної біографії А. Андроховича.

Джерела та література

- Андрохович, А. (1919). Іван Лаврівський. Один з піонерів українського відродження в Галичині (1773–1820). *Записки Наукового Товариства імені Шевченка*, СХХVІІІ, 51–120. Львів.
- Андрохович, А. (1921а). Львівське «*Studium ruthenum*». *Записки Наукового Товариства імені Шевченка*, СХХХІ, 123–195. Львів.

- Андрохович, А.** (1921b). Іван Горбачевський, примірний парох Ставропігійського братства (ур. 1743 † 1806). *Збірник Львівської Ставропігії: Минуле і сучасне. Студії, замітки, матеріали*, 1, 55–98. Львів.
- Андрохович, А.** (1922). Львівське «Studium ruthenum». *Записки Наукового Товариства імени Шевченка*, СХХХІІ, 185–217. Львів.
- Андрохович, А.** (1925a). Із минулого академічної гімназії у Львові. *Українська школа: видання т-ва «Учительська громада» у Львові* (Т. ІІІ (СХХХІV), Зш. 7–9 (49–51), с. 15–23).
- Андрохович, А.** (1925b). Львівське «Studium ruthenum». *Записки Наукового Товариства імени Шевченка*, СХХХVІ–СХХХVІІ, 43–105. Львів.
- Андрохович, А.** (1927). Львівське «Studium ruthenum». *Записки Наукового Товариства імени Шевченка*, СXLVI, 33–118. Львів.
- Андрохович, А.** (1929). Львівське «Studium ruthenum». *Записки Наукового Товариства імени Шевченка*, CL, 1–80. Львів.
- Андрохович, А.** (1930). Образки з історії середнього шкільництва в Галичині в XVIII і XIX ст. *Записки Наукового Товариства імени Шевченка*. Т. С: Ювілейний збірник на пошану Акад. Кирила Студинського. Ч. ІІ: Праці історичні (с. 289–310). Львів.
- Андрохович, А.** (1935). Віденське Barbareum. Історія королівської Генеральної греко-католицької Семинарії при церкві св. Варвари у Відні з першого періоду її існування (1775–1784). В Й. Сліпий (Упоряд.), *Праці Греко-Католицької Богословської Академії у Львові*. Т. І–ІІ (І): Греко-католицька духовна семінарія у Львові (с. 42–213). Львів.
- Андрохович, А.** (1936). Історія греко-католицької Генеральної Духовної Семинарії у Львові 1783–1810. В Й. Сліпий (Упоряд.), *Праці Греко-Католицької Богословської Академії у Львові*. Т. ІІІ (ІІ): Греко-католицька духовна семінарія у Львові (с. 61–505). Львів: Біблос.
- В. С.** (1942, 27 жовтня). Амвросій Андрохович. *Краківські вісті*, 239, с. 4.
- Галів, М.** (2018). *Український історико-педагогічний наратив (середина XIX – кінець XX ст.): епістемологічні засади*. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імени Івана Франка.
- І. К. (Іван Крип'якевич).** (1942, 15/16 листопада). Пам'яті Амврозія Андроховича. *Львівські вісті*, 261, с. 2.
- Істориків Духовної Семинарії. Проповідь Всепреосв. Архієпископа Йосифа при посвяченні надгробника бл. п. проф. Амвросія Андроховича 20. VI. 1943. (1943, 27/28 червня). *Львівські вісті*, 142, с. 3.
- Орлевич, І.** (2009). Львівський Ставропігійський інститут (1914–1925). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*, 18, 153–169.

- Романенчук, Б.** (Ред.). (1978). *Ювілейна книга Української академічної гімназії у Львові: На 100-річчя першого українського іспиту зрілості 1878–1978*. Філадельфія; Мюнхен. 613 с.
- Сениця, П.** (Упоряд.). (1973). *Світильник істини. Джерела до історії української католицької академії у Львові 1928/29–1944* (Ч. 1). Торонто; Чикаго. 719 с.
- Сениця, П.** (Упоряд.). (1976). *Світильник істини. Джерела до історії української католицької академії у Львові 1928/29–1944* (Ч. 2). Торонто; Чикаго. 662 с.
- Студинський, К.** (1916). *Львівська духовна Семинарія в часах Маркіяна Шашкевича (1829–1843)*. Львів: 3 друкарні Наукового товариства імені Шевченка. CCLX + 416 с.
- Фелонюк, А.** (2015). Андрохович Амвросій-Аврелій. *Наукове товариство імені Шевченка. Енциклопедія: електронна версія*. Київ, Львів: Наукове товариство імені Шевченка, Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Взято з <http://encyclopedia.com.ua/search/articles.php?id=78>.

References

- Androkhovych, A.** (1919). Ivan Lavrivskiyi. Odyn z pioniriv ukrainskoho vidrozhennia v Halychyni (1773–1820) [Ivan Lavrovsky. One of the pioneers of the Ukrainian revival in Galicia (1773–1820)]. *Zapysky Naukovoho Tovarystva imeny Shevchenka – Notes of the Shevchenko Scientific Society*, 128, 51–120. Lviv [in Ukrainian].
- Androkhovych, A.** (1921a). Lvivske «Studium ruthenum» [Lviv "Studium ruthenum"]. *Zapysky Naukovoho Tovarystva imeny Shevchenka – Notes of the Shevchenko Scientific Society*, 131, 123–195. Lviv [in Ukrainian].
- Androkhovych, A.** (1921b). Ivan Horbachevskiyi, prymirnyi parokh Stavropiïnskoho bratstva (ur. 1743 † 1806) [Ivan Gorbachevskiy, exemplary pastor of the Stavropygian Brotherhood (b. 1743 † 1806)]. *Zbirnyk Lvivskoi Stavropihii: Mynule i suchasne. Studii, zamitky, materiialy – Collection of Lviv Stavropygia: Past and Present. Studios, notes, materials*, 1, 55–98. Lviv [in Ukrainian].
- Androkhovych, A.** (1922). Lvivske «Studium ruthenum» [Lviv "Studium ruthenum"]. *Zapysky Naukovoho Tovarystva imeny Shevchenka – Notes of the Shevchenko Scientific Society*, 132, 185–217. Lviv [in Ukrainian].
- Androkhovych, A.** (1925a). Iz mynuloho akademichnoi gimnazii u Lvovi [From the past academic gymnasium in Lviv]. *Ukrainska shkola: vydannia t-va «Uchytelska hromada» u Lvovi – Ukrainian school: publication of the "Uchitelska hromada" society in Lviv* (Vol. 3 (34), Part 7–9 (49–51), pp. 15–23) [in Ukrainian].

- Androkhovych, A.** (1925b). Lvivske «Studium ruthenum» [Lviv "Studium ruthenum"]. *Zapysky Naukovoho Tovarystva imeny Shevchenka – Notes of the Shevchenko Scientific Society*, 136–137, 43–105. Lviv [in Ukrainian].
- Androkhovych, A.** (1927). Lvivske «Studium ruthenum» [Lviv "Studium ruthenum"]. *Zapysky Naukovoho Tovarystva imeny Shevchenka – Notes of the Shevchenko Scientific Society*, 146, 33–118. Lviv [in Ukrainian].
- Androkhovych, A.** (1929). Lvivske «Studium ruthenum» [Lviv "Studium ruthenum"]. *Zapysky Naukovoho Tovarystva imeny Shevchenka – Notes of the Shevchenko Scientific Society*, 150, 1–80. Lviv [in Ukrainian].
- Androkhovych, A.** (1930). Obrazky z istorii serednoho shkilnytstva v Halychyni v XVIII i XIX st. [Samples from the history of secondary schooling in Galicia in the 18th and 19th centuries]. *Zapysky Naukovoho Tovarystva imeni Shevchenka. T. 100: Yuvileinyi zbirnyk na poshanu Akad. Kyryla Studynskoho. Ch. II: Pratsi istorychni – Notes of the Shevchenko Scientific Society. T. 100: Jubilee collection in honor of Acad. Kyril Studynsky. Part II: Historical works* (pp. 289–310). Lviv [in Ukrainian].
- Androkhovych, A.** (1935). Vidske Barbareum. Istoriiia korolivskoi Generalnoi hreko-katolytskoi Semynarii pry tserkvi sv. Varvary u Vidni z pershoho periodu yii isnuvannia (1775–1784) [Vienna Barbareum. The history of the Royal General Greek Catholic Seminary at the Church of St. Barbarians in Vienna from the first period of its existence (1775–1784)]. In Y. Slipyi (Comp.), *Pratsi Hreko-Katolytskoi Bohoslovskoi Akademii u Lvovi. T. 1–2 (1): Hreko-katolytska Dukhovna Semynariia u Lvovi Lviv – Proceedings of the Greek-Catholic Theological Academy in Lviv. Vol. 1–2 (1): Greek-Catholic Theological Seminary in Lviv* (pp. 42–213). Lviv [in Ukrainian].
- Androkhovych, A.** (1936). Istoriiia hreko-katolytskoi Generalnoi Dukhovnoi Semynarii u Lvovi 1783–1810 [History of Greek Catholic of the General Theological Seminary in Lviv 1783–1810]. In Y. Slipyi (Comp.), *Pratsi Hreko-Katolytskoi Bohoslovskoi Akademii u Lvovi. T. 3 (2): Hreko-katolytska dukhovna semynariia u Lvovi – Proceedings of the Greek-Catholic Theological Academy in Lviv. Vol. 3 (2): Greek-Catholic Theological Seminary in Lviv* (pp. 61–505). Lviv: Biblos [in Ukrainian].
- V. S.** (1942, October 27). Amvrosii Androkhovych [Amvrosy Androhovych]. *Krakivski visti – Krakow News*, 239, p. 4. [in Ukrainian].
- Haliv, M.** (2018). *Ukrainskyi istoryko-pedahohichni naratyv (seredyna XIX – kinets XX st.): epistemolohichni zasady [Ukrainian historical and pedagogical narrative (mid-19th – late 20th centuries): epistemological foundations]*. Drohobych: Editorial and publishing department of Ivan Franko State University [in Ukrainian].

- I. K. (Ivan Krypiakevych).** (1942, November 15/16). Pamiati Amvroziia Androkhovycha [In memory of Amvroziy Androhovych]. *Lvivski visti – Lviv News*, 261, p. 2 [in Ukrainian].
- Istorykovi Dukhovnoi Seminarii. Propovid Vsepreosv. Arkhiiepyskopa Yosyfa pry posviachenni nadhrobnyka bl. p. prof. Amvroziia Androkhovycha 20. VI. 1943 [Historians of the Theological Seminary. Sermon of the Most Rev. Archbishop Yosif at the consecration of the tombstone approx. Mr. Prof. Amvroziya Androhovycha 20. VI. 1943]. (1943, June 27/28). *Lvivski visti – Lviv news*, 142, p. 3 [in Ukrainian].
- Orlevych, I.** (2009). Lvivskiyi Stavropihiiskiyi instytut (1914–1925) [Lviv Stavropygian Institute (1914–1925)]. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist – Ukraine: cultural heritage, national consciousness, statehood*, 18, 153–169 [in Ukrainian].
- Romanenchuk, B.** (Ed.). (1978). *Yuvileina knyha Ukrainskoi akademichnoi himnazii u Lvovi: Na 100-richchia pershoho ukrainskoho ispytu zrilosty 1878–1978 [Jubilee book of the Ukrainian Academic Gymnasium in Lviv: On the 100th anniversary of the first Ukrainian matriculation exam 1878–1978]*. Filadelfiia; Miunkhen [in Ukrainian].
- Senytsia, P.** (Comp.). (1973). *Svitylnyk istyny. Dzherela do istorii ukrainskoi katolytskoi akademii u Lvovi 1928/29–1944 [The lamp of truth. Sources for the history of the Ukrainian Catholic Academy in Lviv 1928/29–1944]*. (Part 1). Toronto; Chikago [in Ukrainian].
- Senytsia, P.** (Comp.). (1976). *Svitylnyk istyny. Dzherela do istorii ukrainskoi katolytskoi akademii u Lvovi 1928/29–1944 [The lamp of truth. Sources for the history of the Ukrainian Catholic Academy in Lviv 1928/29–1944]*. (Part 2). Toronto; Chikago [in Ukrainian].
- Studynskiy, K.** (1916). *Lvivska dukhovna Semynariia v chasakh Markiiana Shashkevycha (1829–1843) [Lviv Theological Seminary during the time of Markiyan Shashkevich (1829–1843)]*. Lviv: From the printing house of the Shevchenko Scientific Society [in Ukrainian].
- Feloniuk, A.** (2015). *Androkhovych Amvrozii-Avrelii [Androhovych Amvrozii-Aurelii]*. *Naukove tovarystvo imeni Shevchenka. Entsyklopediia: elektronna versiia – Shevchenko Scientific Society. Encyclopedia: electronic version*. Kyiv, Lviv: Shevchenko Scientific Society, Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. Retrieved from http://encyclopedia.com.ua/search_articles.php?id=78 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 30.09.2022 р.
Стаття рекомендована до друку 31.10.2022 р.